

Izvorni znanstveni članak
UDK 371.13

Primljen 18. 1. 2005.
Prihvaćen 24. 2. 2005.

Model permanentnog usavršavanja nastavnika¹

Igor Radeka
Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju

Izabela Sorić
Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju

Sažetak

U radu se analizira empirijsko istraživanje permanentnog usavršavanja nastavnika² osnovnih i srednjih škola Zadarske županije. Za ispitivanje je konstruiran upitnik na temelju kojeg su obrađena stajališta 462 reprezentativno odabrana nastavnika. Utvrđeno je da nastavnici imaju potrebu za permanentnim usavršavanjem, ali drugačijim od postojećeg. Usavršavanjem nastavnika danas dominira rad u okviru strukovnih udruga i spontana razmjena iskustava, što je obrnuto od očekivanog. Iako je većini poznata obveza vlastita usavršavanja, tek polovica nastavnika sudjeluje u izradi osobnih programa usavršavanja, i to bez velike osobne inicijative. Čak 3/4 smatraju da je u njihovoj školi u određenoj mjeri zapostavljeno usavršavanje, što potvrđuje podatak da se preko 4/5 nastavnika u 2002/03. godini usavršavalo manje od 10 školskih sati. Nastavnici nisu zadovoljni ni financiranjem permanentnog usavršavanja, pri čemu očekuju veći doprinos odgovarajućih državnih i javnih ustanova. Iz dobivenih rezultata proizlazi da je postojeći model permanentnog usavršavanja nastavnika neusklađen s potrebama, što iziskuje promjene u tom smjeru.

Ključne riječi: permanentno usavršavanje, nastavnik, *INSETT*, *TPD*

Summary

THE MODEL OF IN-SERVICE TEACHER TRAINING

Igor Radeka
University of Zadar, Croatia
Department of Pedagogy

Izabela Sorić
University of Zadar, Croatia
Department of Psychology

The article analyses the empirical study of in-service training of teachers³ from primary and secondary schools in the County of Zadar. For the purpose of this study we constructed the questionnaire and applied it on the representative sample of 462 teachers to analyze their opinions. It has been found that teachers need in-service train-

¹ Rad je rezultat šireg istraživanja na projektu 0070044 „Kvaliteta permanentnog usavršavanja nastavnika”.

² Termin *nastavnik* u radu se rabi kao zbirni naziv za osnovnoškolske učitelje (razredne i predmetne nastave) te srednjoškolske nastavnike.

ing, but different from the existing one. The dominating form of teacher training at the present time is work within professional associations and spontaneous sharing of experiences, which is contrary to the expected. Although the majority of teachers are aware of the obligation for self-directed improvement, only half of them participate in creating their own programmes, without prominent personal initiative. No less than $\frac{3}{4}$ thinks that in-service training is somewhat neglected in their schools, which is confirmed by the fact that more than $\frac{4}{5}$ of teacher had less than ten hours of training in year 2002/03. The teachers are not satisfied by the financing of in-service training, and they expect a greater contribution from relevant state and public institutions. The results suggest that the existing model of in-service teacher training is not adjusted to the needs, which calls for the changes in that direction.

Key words: in-service teacher training, teacher, *INSETT*, *TPD*

1. Uvod

1.1. Uvodne napomene

Cjeloživotno učenje utemeljeno na ekspanziji znanja u suvremenom društvu omogućilo je razvoj koncepcije *društva koje uči*. Ostvarenje novog pristupa zavisi prije svega od kvalitete, odnosno umijeća i motiviranosti nastavnika da efikasno izmijene tradicionalni pristup učenju, obrazovanju i odgoju u sustavu školstva. Stoga je u posljednje vrijeme obrazovanje nastavnika među najpropulzivnijim temama i najistraživanijim odgojno-obrazovnim područjima u razvijenom dijelu svijeta. U uvođenju spomenutih strukturnih društvenih promjena ključna je uloga nastavnika u reformi organizacije i inoviranju načina funkcioniranja školskog sustava sržnom promjenom uloge nastavnika iz ekskluzivnog informativnog prenosioca znanja u formativnog poticatelja razvoja sposobnosti učenika. Raskorak između proklamiranog i stvarnog stanja u tom pogledu može se prevladati jedino sustavnim obrazovanjem nastavničkih kompetencija i razvojem interesa.

U kontekstu *društva koje uči* Europska unija teži razvoju *Europe znanja* (Towards..., 1997). Bez obzira na razlike koje u tom pogledu postoje među pojedinim zemljama uključenim u europske integracijske procese, u europskim se zemljama obrazovanju nastavnika posvećuje velika pozornost. *Europa znanja* zasnovana na cjeloživotnom učenju sustavno mijenja sastavnice osposobljavanja nastavnika — inicijalno obrazovanje i permanentno usavršavanje uz rad (s početnim postupnim uvođenjem u posao) — uz harmonizaciju odnosa među njima. Posebna je vrijednost permanentnog usavršavanja nastavnika u tome

što je po broju nastavnika kojima je namijenjen najmasovniji, a po vremenu u kojem se realizira najduži dio obrazovanja nastavnika. Zato bez sustavnog pristupa permanentnom usavršavanju nastavnika nema brzog osuvremenjivanja nastavnika i škole.

Intenzivne promjene permanentnog usavršavanja nastavnika u cijelom nizu zemalja Europske unije dovele su do zamjene dosadašnje koncepcije obrazovanja nastavnika uz rad (*In-service Teacher Training — INSETT*) novom koncepcijom nastavničkog profesionalnog razvoja (*Teacher Professional Development — TPD*). U tom kontekstu prelazi se iz centraliziranog, ponudom vođenog usavršavanja nastavnika uz rad (*INSETT*) k decentraliziranom i potražnjom vođenom sustavu s mnogostrukim nositeljima usavršavanja i raznolikim izvorima financiranja (*TPD*). U toj, kao i u prethodnoj koncepciji, središnja administracija utvrđuje prioritete usavršavanja, vrednuje sustav te verificira nositelje programa. Međutim, prijelaz iz *INSETT-a*, u kojem središnje državne institucije na tradicionalan način oblikuju usavršavanje, u zadovoljavanje specifičnih razvojnih potreba svakog nastavnika *TPD-om* poboljšalo je kvalitetu usavršavanja (Zafeirakou, 2002, 253 — 254).

U posljednje vrijeme i u Hrvatskoj jača istraživački interes za ova pitanja. Njihova aktualnost naglašena je pred očekivanu reformu školstva i ulazak u europske integracijske procese. Sustavnije osuvremenjivanje školstva i usklađivanje sa spomenutim europskim trendovima trenutačno je u tijeku samo na razini reforme sustava visokog obrazovanja u skladu s Bolonjskom deklaracijom. Ovim se radom žele otkriti kritične točke postojećeg modela permanentnog usavršavanja nastavnika